

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет
«Одеська юридична академія»
ГО «Південно-український центр гендерних проблем»

**«СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**

**«MODERN POLITICAL PROCESSES: GLOBAL AND
NATIONAL DIMENSIONS»**

МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
6 – 7 березня 2025 р.

м. Одеса

УДК 323.2+327(043.2)

За загальною редакцією президента Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, академіка Національної академії педагогічних наук України **С.В. Ківалова**.

Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 6-7 березня 2025 р.) /за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса, 2025. 224 с.

Modern political processes: global and national dimensions : proceedings of the 4th International scientific and practical internet conference (Odesa, March 6-7, 2025) / Ed. S.V. Kivalov. Odesa, 2025. 224 p.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Завгородня Ю., Флоренко М. (Одеса) Вплив кібератак на психоемоційний стан суспільства в умовах гібридної війни.....	161
Прохоренко А. (Одеса) Глобалізація і локальна ідентичність: культурно-політичний контекст	165
Омельченко А. (Одеса) Інструменти наднаціонального рівня публічного адміністрування режиму підводної культурної спадщини.....	168
Кобетяк Т. (Житомир) Особливості впливу державної політики на релігійну ситуацію в Україні.....	173
Янішевський О. (Житомир) Проблематика інтеграції цінностей любові в соціально-політичному контексті України воєнного часу	177
Галупова Л. (Одеса) Іміджеві права політиків	181
Мельничук І. (Івано-Франківськ) Вплив спадщини СРСР на державно-церковні відносин в Україні	186

IV СЕКЦІЯ: НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Кормич Б. (The George Washington University, USA) Розблокування судноплавства з українських портів під час війни з РФ: політичні та правові інструменти	190
Піпченко Н. (Київ) Штучний інтелект на дипломатичній службі США.....	193
Акопов А. (Київ) Політика Європейського Союзу щодо штучного інтелекту.....	196
Pronoza I. (Odesa) Cognitive warfare as a new challenge for strategic planning of the national security system.....	199
Авруцький В. (Івано-Франківськ) Роль безпекових угод у зміцненні обороноздатності України.....	203
Юрій А. (Київ) Сучасні аспекти інформаційного протиборства: російський підхід до створення та поширення інформаційних загроз	206
Воротілова І. (Одеса) Геополітичний вимір арктичної політики: стратегічні інтереси та роль Скандинавських країн	209
Гевелюк Д. (Одеса) Інформаційна війна у стратегіях гібридної агресії	214
Ястребова В. (Одеса) Інспіровано-зовнішній сепаратизм як інструмент створення квазідержавних утворень в країнах пострадянського простору.	217
Козьмініх А., Коновальчук Т. (Одеса) Роль кібербезпеки у розвитку міжнародних конфліктів	221

IV СЕКЦІЯ:

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Борис Кормич, доктор юридичних наук, професор, non-resident fellow,

Elliott School of International Affairs,
The George Washington University, USA

**Розблокування судноплавства з українських портів під час війни з
РФ: політичні та правові інструменти**

Після початку повномасштабного російського вторгнення у 2022 році, Україною було реалізовано дві спроби відновлення судноплавства з Чорноморських морських портів. Першим рішенням для розблокування морського експорту українського зерна стала угода між Росією, Туреччиною та Україною, реалізована під егідою ООН 22 липня 2022 року в рамках Ініціативи щодо безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів, відома як «Чорноморська зернова ініціатива» (4). Вона була продовжена двічі, у листопаді 2022 року та березні 2023 року, поки Росія не відмовилася продовжити її втретє після 17 липня 2023 року. Другим рішенням стали односторонні дії України під офіційною назвою «Заходи, здійснені Україною, спрямовані на розблокування міжнародного судноплавства в північно-західній частині Чорного моря». Офіційно вони були оприлюднені у листі Міністерства громад, територій та розвитку інфраструктури України від 18 липня 2023 року, поширеному Міжнародною морською організацією (ІМО) (2).

Наш аргумент полягає в тому, що ці спроби відновити судноплавство мають як схожість, так і відмінності. Спільним для них є те, що в обох випадках можливість виникла після значної зміни балансу сил на Чорноморському театрі між Україною та Росією внаслідок військових дій. Різниця полягає насамперед у методах забезпечення безпеки судноплавства та дотриманні Росією правил ведення морської війни. У першому випадку таке завдання було вирішено через

міжнародне посередництво, яке дозволило укласти відповідну угоду. Натомість у другому випадку розблокування портів було досягнуто шляхом поєднання військових дій України та заходів інших чорноморських країн для підтримки свободи судноплавства та тиску на Росію.

Виклики щодо розблокування роботи чорноморських портів, які залишилися під контролем України, полягали у вирішенні двох ключових проблем. По-перше, потрібно було знайти методи, які б дозволили відновити торгівельне судноплавство, не ставлячи під загрозу здатність України захищати своє узбережжя, що було особливо актуальним протягом весни 2022 року. Другим складним питанням було забезпечення дотримання Росією правил війни на морі, зокрема тих, що гарантують свободу та безпеку нейтрального судноплавства (3).

Важливо зазначити, що архітектура Зернової ініціативи 2022 року була зумовлена насамперед бажанням посередників (Туреччини та ООН) не зачіпати інтереси Росії. Як наслідок, ця угода взагалі не згадувала про російсько-український збройний конфлікт. В той же час, фактично, її основна мета полягала у вирішенні проблеми поганого дотримання Росією МГП. Наприклад, параграф 2 пункту С Ініціативи передбачав, що «Сторони не здійснюватимуть жодних нападів на торгові судна та інші цивільні судна та портові споруди, залучені до цієї Ініціативи». У даному формулюванні, єдиним зобов'язанням Росії, яке виходило за рамки загальновизнаних правил МГП, було лише зобов'язання не здійснювати напади на «портові об'єкти», яке до того ж не завжди виконувалося. В той же час такі особливості Ініціативи створили можливості для російських зловживань встановленими правилами щодо спільного огляду суден у територіальних водах Туреччини з метою сповільнення перевезень аж до їх повної зупинки.

Після створення Україною одностороннього гуманітарного морського коридору у 2023 році та сама проблема дотримання Росією правил щодо безпеки нейтрального судноплавства вирішувалася іншими засобами. Зокрема, важливим фактором стала рекомендація судам слідувати через територіальні

води нейтральних країн – Румунії, Болгарії та Туреччини, які до того ж взяли ряд зобов'язань щодо попередження мінної загрози. Крім того, на думку представників української морської індустрії такий ефект забезпечувався можливими додатковими санкціями за невивіркові атаки нейтральних суден, а також залученням до перевезень судновласників з Туреччини, Греції та Китаю, що змусило б Росію утриматися від атак відповідних суден з політичних міркувань (1). Ще одним важливим фактором стримування стало зростання військово-морських спроможностей України, що створило ефект дотримання через взаємність (тобто через загрозу застосування дзеркальних заходів щодо російського судноплавства).

Досвід Зернової ініціативи та Українського морського коридору дає нам унікальну можливість порівняти ефективність різних способів забезпечення дотримання Росією своїх зобов'язань, що є важливим з точки зору перспектив дипломатичного врегулювання російсько-українського збройного конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Куницький, О. (2024). Як Україна забезпечує роботу «морського коридору». DW, 3 квітня. <https://www.dw.com/uk/efektivnisij-niz-zernova-ugoda-ak-ukraina-zabezpecue-robotu-morskogo-koridoru/a-68712945>
2. IMO. (2023). Circular Letter No.4748. Communication from the Government of Ukraine. IMO.org, July 19. <https://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/Pages/MaritimeSecurityandSafetyintheBlackSeaandSeaofAzov.aspx>
3. Kormych, B., Malyarenko, T. (2023). From Gray Zone to Conventional Warfare: The Russia-Ukraine Conflict in the Black Sea. *Small Wars & Insurgencies* 34(7): 1235–70. <https://doi.org/10.1080/09592318.2022.2122278>
4. United Nations. (2022). Initiative on the Safe Transportation of Grain and Foodstuffs from Ukrainian Ports. United Nations, August 6. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/black_sea_grain_initiative_full_text.pdf